

***Archival Science* 22, br. 1, 2, 3 i 4 (2022).**

Prvi broj 22. godišta časopisa *Archival Science* sadrži pet originalnih radova, od kojih je prvi članak pod naslovom *National archives' priorities: An international overview* autoricâ Sare Martínez-Cardama i Ane R. Pacios. Autorice nude pregled prioriternih aktivnosti koje danas provode nacionalni arhivi, na temelju analiziranih strateških planova i vizija. Kao zajedničke ciljeve istaknule su bolji pristup, očuvanje i digitalizaciju arhivskoga gradiva. Zaštita nacionalnoga nasljeđa posebno se ističe kao prioritet u zemljama u razvoju, gdje nacionalni arhivi igraju veliku ulogu u kulturnom životu. Autorice zaključuju kako vrlo malen broj nacionalnih arhiva ima javno dostupne strateške dokumente, zbog čega (potencijalni) korisnici teško mogu dobiti uvid u njihovu djelatnost. Smatraju kako nacionalni arhivi trebaju poboljšati svoju "digitalnu prisutnost" te se fokusirati na jačanje svoje uloge kao vodeće institucije u definiranju nacionalne arhivske politike.

U članku *Risk in trustworthy digital repository audit and certification* autorica Rebecca D. Frank raspravlja o izvorima i percepciji rizika. Za potrebe istraživanja provedena su 42 intervjua s poslovnim subjektima u sustavu Trustworthy Repositories Audit and Certification (TRAC) kako bi bile ispitane razlike u percepciji rizika autorâ standarda, revizorâ i osoblja repozitorijâ u kontekstu digitalnih repozitorija. TRAC-ov postupak revizije i vrednovanja dijeli izvore rizika na pet razina: financijsku, razinu organizacije i upravljanja, pravnu i razinu tehničke infrastrukture. Ispitane skupine poslovnih subjekata općenito se slažu oko mogućih izvora rizika, no ne slažu se oko metoda smanjenja i mjerenja (dokazivanja) smanjenja rizika. Autorica ističe da skupine udaljene od svakodnevnih aktivnosti repozitorija tijekom postupka revizije uglavnom dobro prihvaćaju kvalitetno dokumentiranu identifikaciju rizika i strategije njegova smanjenja kao dokaz sposobnosti repozitorija da dugoročno očuva digitalno gradivo. Djelatnici zaduženi

za rad repozitorija smatraju da takva dokumentacija nije dostatan dokaz povjerljivosti digitalnoga repozitorija.

Ciaran B. Trace u članku *Archival infrastructure and the information backlog* raspravlja o problemima arhivske infrastrukture koja uzrokuje nastanak tzv. “zaostataka” (eng. *backlogs*) u omogućavanju pristupa gradivu. Kada korisnik zatraži gradivo, djelatnici arhiva ga moraju pripremiti za korištenje kroz sustav obrade. Sve je veća količina informacija koje kolaju između stvaratelja i arhiva, kao i između arhiva i korisnika pri čemu nastaju razne zapreke, primjerice vrijeme potrebno za pristup i pripremu gradiva prije predaje korisniku. Taj “zaostatak” ometa preuzimanje i korištenje i kao takav predstavlja infrastrukturni problem ustanovama. Autor nabraja brojne različite poslovne subjekte koji imaju uloge u arhivu – stvaratelji, akademske institucije i organizacije, korisnici, djelatnici arhiva i dr. Odnosi između tih skupina, kao i unutar njih, posebice na razini samih ustanova, odgovorni su za nastanak “grešaka” u infrastrukturi zbog kojih dolazi do akumulacije “zaostataka.”

Jennifer Y. Pearson u članku *How archival studies and knowledge management practitioners describe the value of research: Assessing the “quiet” archivist persona* prikazuje analizu diskursa arhivističkih članaka i članaka u području upravljanja znanjem. Analiza se fokusira na korištenje “vrijednosnih” riječi u naslovima stručnih članaka, kojima se ističe doprinos članaka. Članci iz područja upravljanja znanjem koriste dinamičan vokabular kako bi poslovnim subjektima jasnije prikazali svoju vrijednost. Arhivistički članci s druge strane koriste pasivne riječi koje su ujedno manje efikasne – vrijednost takvih članaka nije jasno prezentirana, čime pridonose stereotipu arhivista kao pasivnih i introvertiranih osoba. Rezultati upućuju na to da bi arhivisti trebali koristiti dinamični rječnik kako bi jasnije i uspješnije komunicirali s poslovnim subjektima. Arhivisti prelaze s pasivne uloge unutar organizacije na ulogu strateškoga partnera, što pokazuje prebacivanjem fokusa na rezultate svojega rada. Tu bi promjenu trebao odražavati i njihov leksik.

Radom *Continuum, continuity, continuum actions: Reflection on the meaning of a continuum perspective and on its compatibility with a life cycle framework* Viviane Frings-Hessami nastavlja diskusiju o australskom modelu kontinuiteta zapisa i njihove neprevodivosti. Za potrebe članka intervjuirani su frankofoni arhivisti i djelatnici pismohrana u Švicarskoj. Cilj je bio utvrditi kako oni razumiju taj model. Problem prevođenja arhivističkih termina i koncepata javlja se jer su oni temeljeni na kulturnim tradicijama, što utječe na suradnju različitih kultura i država. Posebno su problematični višeznačni termini čije se značenje u kontekstu arhiva bitno razlikuje od onoga u svakodnevnom jeziku. Intervjuirani djelatnici rade unutar okvira životnoga ciklusa zapisa, no uspijevaju provoditi aktivnosti karakteristične za model kontinuiteta zapisa, čime dokazuju kako ta dva modela nisu međusobno isključiva.

Drugi broj ima šest originalnih radova. Prvomu je članku autor Mikuláš Čtvrtník, koji pod naslovom *Classified records and the archives* piše o pristupu klasificiranim zapisima i gradivu. Klasificirani zapisi važna su dokumentacija koja nastaje radom državnih tijela i službi. Kao takvi predstavljaju važan izvor za povijest i povijesna istraživanja. U članku je prikazana komparativna studija kojom je ispitivana klasifikacija i deklasifikacija zapisa u nekoliko razvijenih zemalja s naprednim arhivskim službama (Sjedinjene Američke Države, Ujedinjeno Kraljevstvo, Njemačka, Francuska, Švedska, Češka). Na primjerima SAD-a i UK-a objašnjava da arhivi i povjesničari mogu utjecati na postupke upravljanja i deklasifikacije zapisa, odnosno kako oni mogu u tom smislu biti važan čimbenik demokracije. Različiti konteksti nastanka i razvoja arhivskih službi u odabranim državama odredili su postupke i upravljanje klasificiranim zapisima. Autor prikazuje demokratsku i nadzornu ulogu arhiva u domeni klasificiranih zapisa i njihov utjecaj na društvo – oni mogu ograničiti istraživanja, proširiti ili ograničiti razumijevanje povijesti te utjecati na razvoj društva.

Za potrebe članka *“I’m also prepared to not find me. It’s great when I do, but it doesn’t hurt if I don’t”*: *Crip time and anticipatory erasure for disabled archival users* autorica Gracen Mikus Brilmyer intervjuirala je korisnike arhiva s invaliditetom kako bi ispitala njihova iskustva s arhivskim gradivom koje dokumentira invaliditet. Korisnici se suočavaju sa zapisima koji su puni stereotipa ili dokumentiraju agresivno ponašanje društva prema osobama s invaliditetom. Invaliditet često ni nije adekvatno zabilježen, stoga su kao korisnici naučili očekivati tu situaciju pri pretraživanju arhivskoga gradiva. Osim toga, autorica naglašava i načine na koje osobe s invaliditetom percipiraju vrijeme – smatra da je spomenuto očekivanje ključan dio njihove percepcije vremena (eng. *crip time*). Članak ne nudi rješenja tomu problemu, nego nastoji prikazati kako korisnici s invaliditetom koriste povijesne dokumente te kako na njih utječu informacije koje pronalaze.

Alessandro Silvestri u svojem članku *Swine at the chancery and locks to the chests: Dispersal, destruction, and accumulation of Sicily’s financial archives in the later Middle Ages* osvrće se na razvoj financijskoga arhiva Kraljevine Sicilije u kasnom srednjem vijeku. Pojava i razvoj arhiva kao institucija aktualna je tema posljednja dva desetljeća među povjesničarima, antropolozima i arhivistima. Silvestri ističe da većina istraživanja nažalost uglavnom izostavlja financijske arhive. Smatra da oni predstavljaju neke od najvećih repozitorija gradiva toga doba. Početkom 15. stoljeća taj arhiv počeo je preuzimati gradivo raznih dužnosnika i vrhovnih tijela, uz gradivo financijske administracije. Taj pomak autor smatra njegovom evolucijom u arhiv. Osobito se osvrće na materijalni aspekt očuvanja zapisa, odnosno obnovu zgrada i izgradnju adekvatnih spremišta. Zaključuje da je mobilnost jedna od ključnih karakteristika arhiva prije novoga vijeka, jer je u njima pohranjivana dokumentacija koja je učestalo korištena.

Raymond O. Frogner sa Sveučilišta u Manitobi razmatra kako kanadski arhivi mogu pristupiti problematici Deklaracije Ujedinjenih naroda o pravima domorodačkih naroda (UNDRIP), koja je objavljena 2007. godine. Nastoji pronaći načine kako arhivi u suradnji s domorodačkim narodima mogu pomoći oživjeti i promovirati njihove kulture i identitete. Zaključuje da UNDRIP ima dva cilja: 1) utvrditi koja su to prava domorodačkih naroda kao zajednica te 2) podržati pravedan odnos između njih i država u kojima žive. Kanadski arhivi poprimaju ulogu sigurnih demokratskih prostora koji potiču suradnju. Frogner smatra da javne kulturne ustanove poput arhiva trebaju svoj rad prilagoditi tako da poštuju temeljna načela identiteta (domovina, pripadnost, zajednica, obitelj) te prepoznaju sve pojedince i zajednice, a ne samo određene.

U članku *Critical archival theory and the Caribbean's neoliberal archival turn* Wendy Muñiz proučava neoliberalni pomak u upravljanju arhivima Dominikanske Republike, tj. tamošnjega sustava arhiva i nacionalnoga arhiva. Bavi se pitanjem kako ondje implementiraju politiku jednakosti, napretka i slobode. Autorica predlaže novu arhivsku teoriju – dekolonijalnu praksu javnih arhiva, kojom se ističe njihova uloga u borbi protiv rasizma i institucionalnoga ugnjetavanja. Muñiz smatra da je povijest arhiva važna, posebno u današnjem svijetu. Globalizacija je pridonijela revoluciji informacijske tehnologije, a globalni mediji stvaraju nove arhivske kulture i nove liberalne, moderne, neoliberalne i demokratske oblike građanstva, koji su temelj nacionalnih programa i pravnih okvira.

Autorice Beatrice Cannelli i Marta Musso u članku *Social media as part of personal digital archives: Exploring users' practices and service providers' policies regarding the preservation of digital memories* analiziraju navike korisnika društvenih mreža (Facebook, Twitter, MySpace, YouTube, Instagram, Flickr) i politiku društvenih mreža u vezi s pristupom i očuvanjem dijeljenih sadržaja. Uz pomoć društvenih medija korisnici stvaraju tzv. "digitalne uspomene" te oni kao takvi predstavljaju svojevrstne osobne digitalne arhive. Međutim, istraživanjem autorice dolaze do zaključka da korisnici nemaju razvijene adekvatne navike trajnoga očuvanja sadržaja koje stvaraju putem društvenih mreža, odnosno da sami pružatelji tih usluga nemaju odgovarajuću politiku kojom bi se to olakšalo. Društvene mreže i digitalni sadržaji nemaju stabilnu strukturu, zbog čega je rekonstrukcija osobnih arhiva u takvom okruženju težak zadatak za istraživače.

Treći broj časopisa posebno je izdanje pod naslovom *Challenges and prospects of born-digital and digitized archives in the digital humanities*. Broj sadrži uvodni tekst te šest originalnih radova. Gostujuće urednice su Lise Jaillant, Katie Aske, Eirini Goudarouli i Natasha Kitcher. U uvodniku istoga naslova urednice razmatraju nove tehnologije i složenost digitalnoga arhivskoga gradiva (digitaliziranoga i izvorno digitalnoga). Digitalno gradivo uvelike mijenja ulogu arhivista i arhiva u današnjem društvu. Nove tehnologije omogućile su nove načine pristupa, obrade i korištenja gradiva, no sa sobom su donijele i potrebu za razvojem novih

vještina i pristupa problematici očuvanja gradiva u tom obliku. Dostupni su razni mrežni alati i obavijesna pomagala koja olakšavaju pristup i korištenje, no digitalno gradivo nije uvijek dostupno. Autorska prava, pitanja privatnosti i problemi tehničke infrastrukture najčešći su razlozi nemogućnosti pristupa. Autorice ističu da se tako široki problemi ne mogu riješiti unutar jedne discipline, nego da je potrebna interdisciplinarna suradnja. Tom se problematikom detaljnije bave članci ovoga broja.

Prvi članak trećega broja pod naslovom *Digital archives, copyright, and feminist praxis* napisali su Nicola Wilson, Claire Battershill, Helena Clarkson, Matthew N. Hannah, Illya Nokhrin i Elizabeth Willson Gordon. Autori propituju nastanak i ulogu digitalnih arhiva te kako sudionici surađuju u tom procesu. Članak sadrži pregled arhivske prakse i bitnih odrednica etosa koji su karakterizirali uspostavu projekta *The Modern Archives Publishing Project* (MAPP), digitalnoga arhiva koji prikuplja gradivo povezano s povijesti objavljivanja 20. stoljeća. Na tom međunarodnom projektu surađuju akademici, arhivisti, kulturne ustanove, studenti i vlasnici autorskih prava. Posebno se osvrću na pitanja odabira u stvaranju digitalnoga arhiva, primjenu feminističke arhivske prakse i autorsko pravo. Projekt MAPP podržava slobodan pristup informacijama i jasno ističe doprinos svih sudionika. Autori zaključuju da stvaranje relevantnoga digitalnoga arhiva ovisi o udovoljavanju i prilagođavanju potreba zainteresiranih strana, koje uključuju sudionike i same korisnike gradiva arhiva. Svojim radom na projektu MAPP autori žele stvoriti arhiv koji utjelovljuje feministička načela.

Ashleigh Hawkins napisala je članak *Archives, linked data and the digital humanities: Increasing access to digitised and born-digital archives via the semantic web*, u kojem raspravlja o prednostima primjene arhivskih povezanih podataka u digitalnoj humanistici. Velike količine arhivskoga gradiva i podataka dostupni su digitalno, zahvaljujući masovnoj digitalizaciji i eksponencijalnom rastu količine gradiva izvorno nastaloga u digitalnom obliku tijekom posljednja dva desetljeća. Iako oni predstavljaju bitan izvor podataka, trenutačni digitalizacijski trendovi ne zadovoljavaju potrebe digitalne humanistike – podatci nisu strukturirani, integrirani, interoperabilni i pretraživi. Hawkins potiče interdisciplinarnu suradnju i korištenje umjetne inteligencije i sličnih alata u svrhu stvaranja arhivskih povezanih podataka kojima bi bio poboljšan pristup digitalnomu arhivskomu gradivu. Digitalizacija i digitalna okolina potaknule su razvoj novih alata i načina pristupa zapisima i gradivu. Takvo korištenje podataka zahtijeva nove vještine – arhivisti razvijaju vještine kako bi omogućili korištenje gradiva, a korisnici kako bi ga mogli iskoristiti.

Članak *A survey on email visualisation research to address the conflict between privacy and access* napisali su Zoe Bartliff, Yunhyong Kim i Frank Hopfgartner. Autori smatraju da su poruke e-pošte bogat izvor podataka, no pitanja privatnosti i zaštite osobnih podataka ograničavaju korištenje takvoga gradiva. Korištenje

osjetljivih i privatnih podataka zahtijeva posebno rukovanje, što predstavlja izazov za istraživače. Predlažu primjenu metoda vizualizacije za pretraživanje e-pošte. Članak nudi pregled literature koja se bavi tom problematikom, kao i najčešće pristupe vizualizaciji e-pošte. Svojim istraživanjem izradili su vlastitu kategorizaciju atributa za vizualizaciju i ljestvicu privatnosti kao alate koji se mogu koristiti u drugim istraživanjima. Budući da je e-pošta važan izvor razumijevanja odnosa između ljudi i skupina, autori smatraju da je ključno pronaći način kojim bi se riješili i izbjegli problemi privatnosti.

Joe Nockels, Paul Gooding, Sarah Ames i Melissa Terras nude pregled literature koja istražuje načine korištenja platforme Transkribus u radu *Understanding the application of handwritten text recognition technology in heritage contexts: A systematic review of Transkribus in published research*. Uporaba platforme Transkribus sve je prisutnija u arhivima i knjižnicama, te se koristi u publikacijama tih institucija. Za potrebe istraživanja korišten je uzorak od 381 članka objavljenoga između 2015. i 2020. godine. Autori žele identificirati područja i način korištenja Transkribusa i razumijevanje takve tehnologije. Prikupljeni članci kodirani su koristeći kvantitativne i kvalitativne metode na temelju kojih su definirane najčešće vrste radova koji spominju Transkribus: primjena u humanističkim disciplinama, tehnološki, korisnički i tutorijali. Rezultatima istraživanja autori prikazuju široku primjenu te platforme i sličnih alata, koji pomažu u postupcima transkripcije i pretraživanja tekstualnih izvora.

Leontien Talboom i Mark Bell u članku *Keeping it under lock and keywords: Exploring new ways to open up the web archives with notebooks* istražuju dostupne izvore podataka, uključujući API i *web crawling*. Od 1996. godine mrežni arhiv Vlade Ujedinjenoga Kraljevstva (UKGWA) arhivira Vladine mrežne stranice te se njima može pristupiti pretraživanjem ključnih riječi putem sučelja na mrežnoj stranici i putem mrežnoga kataloga *Discovery*. Na primjeru UKGWA autori prikazuju korištenje dviju programskih radnih bilježnica u Pythonu za napredno pretraživanje, koje su detaljno opisane u radu. Korištenjem toga alata autori se nadovezuju na postojeće slične projekte i pokazuju kako je moguće koristiti druge alate osim ključnih riječi za pretraživanje mrežnih stranica. Međutim, budući da su radne bilježnice trenutačno eksperimentalni proizvod koji koristi besplatan prostor u oblaku, kao takve uvelike ovise o financiranju platformi koje ih nude, te još nisu osobito efikasne.

Posljednji članak trećega broja pod naslovom *How can we make born-digital and digitised archives more accessible?: Identifying obstacles and solutions* napisala je Lise Jaillant. Iako je pristup podatcima danas prioritet, velike količine digitalnoga kulturnoga nasljeđa i dalje nisu dostupne zbog raznih razloga, od kojih autorica ističe privatnost, autorska prava i tehničke probleme. Mnogi izvorno digitalni podatci, poput poruka e-pošte, nisu katalogizirani i pretraživi, pa tako ni iskoristivi. Jaillant smatra da rješenje problema pristupa digitalnim zbirakama

proizlazi iz interdisciplinarnе suradnje. Za potrebe članka intervjuirani su djelatnici AKM institucija kako bi se identificirale prepreke koje otežavaju pristup digitalnomu gradivu. Predložena rješenja pretpostavljaju korištenje umjetne inteligencije i strojnoga učenja za “otključavanje” nedostupnoga arhivskoga gradiva te osnivanje globalne zajednice korisnika koja bi donosila odluke o pristupu tomu gradivu. Ključni su suradnja i dijeljenje. Autorica smatra da je upravljanje osjetljivim i problematičnim gradivom jedna od najvažnijih uporaba umjetne inteligencije i strojnoga učenja, zbog čega je važno to da u globalnoj zajednici sudjeluje što više korisnika kako bi se mogućnosti pristupa prilagodile njihovim potrebama.

Četvrti broj časopisa sadrži osam originalnih radova. Mikuláš Čtvrtník autor je prvoga članka pod naslovom *Public versus private status of records and archives: Implications for access drawn from the archives of political representatives in the United States, France and Germany*. Budući da postoji pretpostavka da dokumentarno i arhivsko gradivo moraju biti javni kako bi bili svima dostupni, autor raspravlja o mogućnostima omogućavanja pristupa gradivu vrhovnih političara u Sjedinjenim Američkim Državama, Francuskoj i Njemačkoj. Interes građana za pristup gradivu koje nastaje djelovanjem središnjih državnih tijela raste jer tako dobivaju uvid u njihov rad. Neki predstavnici državnoga vrha smatraju da javnost ne bi trebala imati puno pravo pristupa tomu gradivu. Autor tvrdi da omogućavanje pristupa graničnomu gradivu, dakle onomu čiji je status između javnoga i privatnoga, osigurava transparentnost. Osobe na tim pozicijama imaju svojevrsnu dužnost “biti zapamćene.” Čtvrtník potom zaključuje da su arhivi i arhivsko gradivo važni alati suvremenoga društva koje zahtijeva pravo pristupa. Obrada, očuvanje, pohrana i pristupanje takvomu gradivu već u vrijeme njegova nastanka jedan je od temeljnih čimbenika demokracije i podrška slobodnomu društvu – njima se “oblikuje” povijest.

Člankom *Archiving Mexican folklórico costumes: Applying a participatory approach and a post-custodial strategy* autor Joel A. Saldaña Perez sa Sveučilišta u Arizoni naglašava važnost gradiva o meksičkom folklornom baletu za zajednice u kojima nastaje. Ples je tijekom 20. stoljeća postao popularan i u Sjedinjenim Američkim Državama. Sam ples i povezana glazba i kostimi važan su dio meksičkih kultura i tradicija, stoga Saldaña Perez smatra da bi te artefakte trebalo trajno čuvati u arhivima. Međutim, arhivi u Arizoni trenutačno nemaju nikakve zapise povezane s kostimima, koji su sa svojim detaljima bitni predstavnici vrijednosti, tradicija i kultura iz kojih proizlaze. Autor stoga predlaže suradnju arhiva i zajednice kako bi bilo osigurano očuvanje kostima i povezanih zapisa, tako da šira javnost može naučiti o njihovoj vrijednosti. Suradnjom arhiva i stvaratelja zapisa, poput dizajnera kostima, plesača i sl., arhivi mogu prikupiti relevantne materijale i vrednovati ih uz pomoć zajednice, potom izraditi kopije te izvornike vratiti stvarateljima, kako bi izbjegli dekontekstualizaciju materijala.

María Cristina Betancur Roldán piše o povijesti razvoja arhivske službe u Latinskoj Americi u članku *Archival traditions in Latin America*. Koncept arhiva u državama Latinske Amerike oblikovan je i definiran specifičnim kontekstom i povijesnim razvojem pojedinih zemalja. Povijest razvoja arhivske službe autorica dijeli na četiri faze: prehispanjska, iberijska, latinska i ibero-američka faza. Institucije su se s vremenom počele prilagođavati europskim standardima, a nakon Drugoga svjetskoga rata prihvaćaju američke ideje. Krajem 20. i početkom 21. stoljeća arhivske službe ulaze u svoju petu razvojnu fazu, obilježenu transformacijama uzrokovanim političkim, društvenim i ekonomskim promjenama. Poseban je naglasak stavljen na ljudska prava, identitet zajednica i pojedinaca te raznolikost društva. Arhivi dobivaju nove uloge kako zajednice poprimaju nova obilježja. Novi arhivisti, upoznati sa starim arhivskim tradicijama, prepoznaju nove potrebe zajednice i djeluju u skladu s njima.

Autori Meifang Zhang, Xin Song, Junqi Wang and Xiaofang Lyu u članku *Preservation characteristics and restoration core technology of palm leaf manuscripts in Potala Palace* raspravljaju o problemima očuvanja rukopisa pisanih na palminim listovima. U palači Potala u Kini čuva se bogata zbirka rukopisa pisanih na takvoj podlozi. Važan su povijesni izvor i dio kulturnoga nasljeđa, stoga postoji velika potreba da budu očuvani. U članku je sažeto istraživanje kojim se nastojalo ispitati njihova oštećenja, koja su podijeljena u tri kategorije: velika, mala i mjestimična. Autori analiziraju restauracijske tehnike prikladne za rukopise s najvećim stupnjem oštećenja. Ključno je pronaći odgovarajuću metodu kako bi bilo osigurano dugoročno očuvanje i korištenje tih rukopisa, no restauracija palminoga lišća slabo je istražena.

Indigo Holcombe-James autorica je rada *"I'm fired up now!": Digital cataloguing, community archives, and unintended opportunities for individual and archival digital inclusion*, u kojem raspravlja o prednostima digitalne katalogizacije za razvoj arhiva zajednice. Arhivi zajednice ovise o financiranju, digitalnoj povezanosti i tehničkoj infrastrukturi te digitalnim vještinama korisnika. Smatra da su takvi arhivi često "digitalno isključeni" (eng. *excluded*) jer u njima rade stariji građani volonteri koji nemaju odgovarajuće digitalne vještine. Članak je rezultat etnografske studije koja je ispitivala kako jedan arhiv zajednice koristi Victorian Collections, australsku platformu za digitalnu katalogizaciju. Holcombe-James zaključuje da digitalna katalogizacija primarno predstavlja priliku da se pojedinci s manjkom digitalnih vještina dodatno educiraju i postanu vješti korisnici takvih alata, odnosno da postanu "digitalno uključeni", zbog čega ujedno predstavlja i priliku za arhive zajednica – jer nudi mogućnosti dokumentiranja, očuvanja i pristupanja lokalnomu nasljeđu.

Sarah Baker i Zelmarie Cantillon u članku *Zines as community archive* osvrću se na postupak prikupljanja podataka i izrade amaterskoga časopisa (eng. *zine*, skraćeno od *magazine*) *See You at the Paradise*, koji dokumentira iskustva i

uspomene stanovnika otoka Norfolk povezanih sa starim hotelom Paradise. Članak razmatra takve časopise kao oblik arhiva zajednice. Za potrebe izrade časopisa održane su radionice sa stanovnicima na kojima su prikupljeni materijali. Baker i Cantillon analiziraju *See You at the Paradise* u okviru šest načela diskursa arhiva zajednice Michelle Caswell: sudjelovanje, zajedničko upravljanje, mnoštvo, aktivizam, refleksivnost i vrednovanje afekta. Predlažu i sedmo načelo – suradničko prisjećanje, koje se očituje u međusobnom dijeljenju iskustava i učenju tijekom postupka izrade časopisa. Autorice smatraju da takvi časopisi kao arhivi zajednice povezuju ljude i pomažu ojačati zajednicu, ističući mišljenja marginaliziranih skupina, a mogu poslužiti i kao aktivistički alat. Tim časopisom kao njegove urednice žele pokazati važnost hotela Paradise za stanovnike otoka Norfolk te tako potaknuti razgovor o utjecaju povijesti na zajednicu koja ju je proživjela.

Autorice Cheryl Regehr, Wendy Duff, Henria Aton i Christa Sato pod naslovom *“Humans and records are entangled”*: *Empathic engagement and emotional response in archivists* prikazuju istraživanje kojim se nastojalo ispitati emotivne reakcije arhivista na arhivsko gradivo koje dokumentira ljudsku patnju i bol. Utvrđene su velike razlike u reakcijama kao i u vrstama zapisa koji izazivaju te reakcije. Neke od analiziranih reakcija bile su ljutnja, tuga, opsesivne misli i šok. Intervjuirani arhivisti opisali su strategije kojima se nose s takvim reakcijama i osjećajima. Ujedno smatraju da ih njihovo obrazovanje nije pripremio za takva iskustva. Autorice zaključuju da iz toga istraživanja proizlaze novi oblici odgovornosti u arhivskoj struci. Od obrazovnih institucija očekuje se da budućim arhivistima pomognu razviti razumijevanje i vještine potrebne za rad s pojedincima koji su doživjeli traume te strategije za nošenje s tim iskustvom.

Posljednji članak pod naslovom *“I’m not a very good visionary”*: *Challenge and change in twenty-first century North American archival education* napisali su Alex H. Poole i Ashley Todd-Díaz. Predstavili su rezultate studije kojom je ispitano stanje obrazovanja arhivista na sjevernoameričkim diplomskim studijima u 21. stoljeću. Intervjuirani djelatnici fakulteta i stručnjaci ponudili su različite odgovore i predviđanja o budućnosti obrazovanja arhivista. Neki su optimistični, a drugi ističu rizike i potrebe društva kojima se arhivisti moraju prilagoditi. Ističu se odgovori koji potiču promjenu i vide prilike za razvoj struke u budućnosti. U svakom slučaju, smatraju da mnogo mogu ponuditi akademskoj zajednici.

Vjera Krašek